

Voorwoord

*'We willen niet echt zeggen, we willen niet echt zeggen
dat wat we gaan vertellen waar gebeurd is.'*

Vertaling: Aleid van Eekelen-Benders
Nederlandse rechten Lemniscaat b.v. Rotterdam 2004
ISBN 90 5637 628 4
© 2002 Tafelberg-Uitgewers Beperk, Kaapstad
Oorspronkelijke titel: *The Madiba Stories*
Consulting editor: Linda Rode
Art director: Ann Walton
Ontwerp: Teresa Williams
Omslagillustratie: Natalie Hinrichsen
Vignetten: Teresa Williams
Kaart: Abdul Amien
Reproductie: Unifoto, Kaapstad
Gedrukt en gebonden door
Tien Wah Press (Pte) Ltd, Singapore

Met deze woorden beginnen Ashanti-verhalenvertellers hun verhaal, en misschien vormen ze ook wel een passende introductie voor een bloemlezing als deze, omdat de meeste verhalen in de loop der eeuwen vele gedaanteverwisselingen hebben ondergaan. Ze zijn aangekleed en mooier gemaakt en soms van de ene etnische groep naar de andere overgelopen.

Want een verhaal is een verhaal – je mag het vertellen zoals je fantasie en je aard en je omgeving het je ingeven, en als je verhaal vleugels krijgt en het eigendom van anderen wordt, mag je het niet tegenhouden. Ooit zal het naar je terugkeren, verrijkt met nieuwe details en met een nieuwe stem. Dit specifieke kenmerk van volksverhalen komt naar voren in de traditionele slotwoorden van de Ashanti-verteller: 'Dit is mijn verhaal dat ik heb verteld, of het mooi is of niet, neem er wat van mee en laat er wat van naar mij terugkeren.'

In deze bloemlezing wordt een aantal van de oudste Afri-

kaanse verhalen aan de kinderen van Afrika teruggegeven, na eeuwenlange omzwervingen door verafgelegen gebieden, door een nieuwe stem. Er is een handvol geliefde verhalen in te vinden, door en door Afrikaans, maar in veel gevallen universeel in hun beschrijving van mens, dier en

geheimzinnige zaken.

Kinderen zullen in Afrikaanse verhalen allerlei geliefde thema's terugvinden, of ze misschien voor het eerst ontdekken. Zo heb je dat listige schepsel dat iedereen te slim af is, ook vijanden die veel groter zijn: Hlakanyana van de

Mlandela

Het betoverende lied van de magische vogel

Dit Oost-Afrikaanse verhaal over de onschuld en macht die kinderen bezitten, werd in het begin van de twintigste eeuw opgetekend in Benaland, Tanganjika (nu Tanzania), door pastor Julius Oelke van de Berlijnse Missiekerk. Het is geïllustreerd door Piet Grobler.

Zulu's en de Xhosa, en Sankhambi van de Venda; de haas, die sluwe kleine schurk; de listige jakhals, meestal in de rol van bedrieger; de hyena (soms samen met de wolf) in de rol van underdog; de leeuw als heerser en als degene die geschenken verdeelt onder de andere dieren; de slang, die angst inboezemt maar ook een symbool van helende kracht is, vaak gecombineerd met de kracht van water; betoveringen die onheil of vrijheid brengen; mensen en dieren die een gedaanteverwisseling ondergaan; huidveringwekkende kannibalen die groot en klein terroriseren.

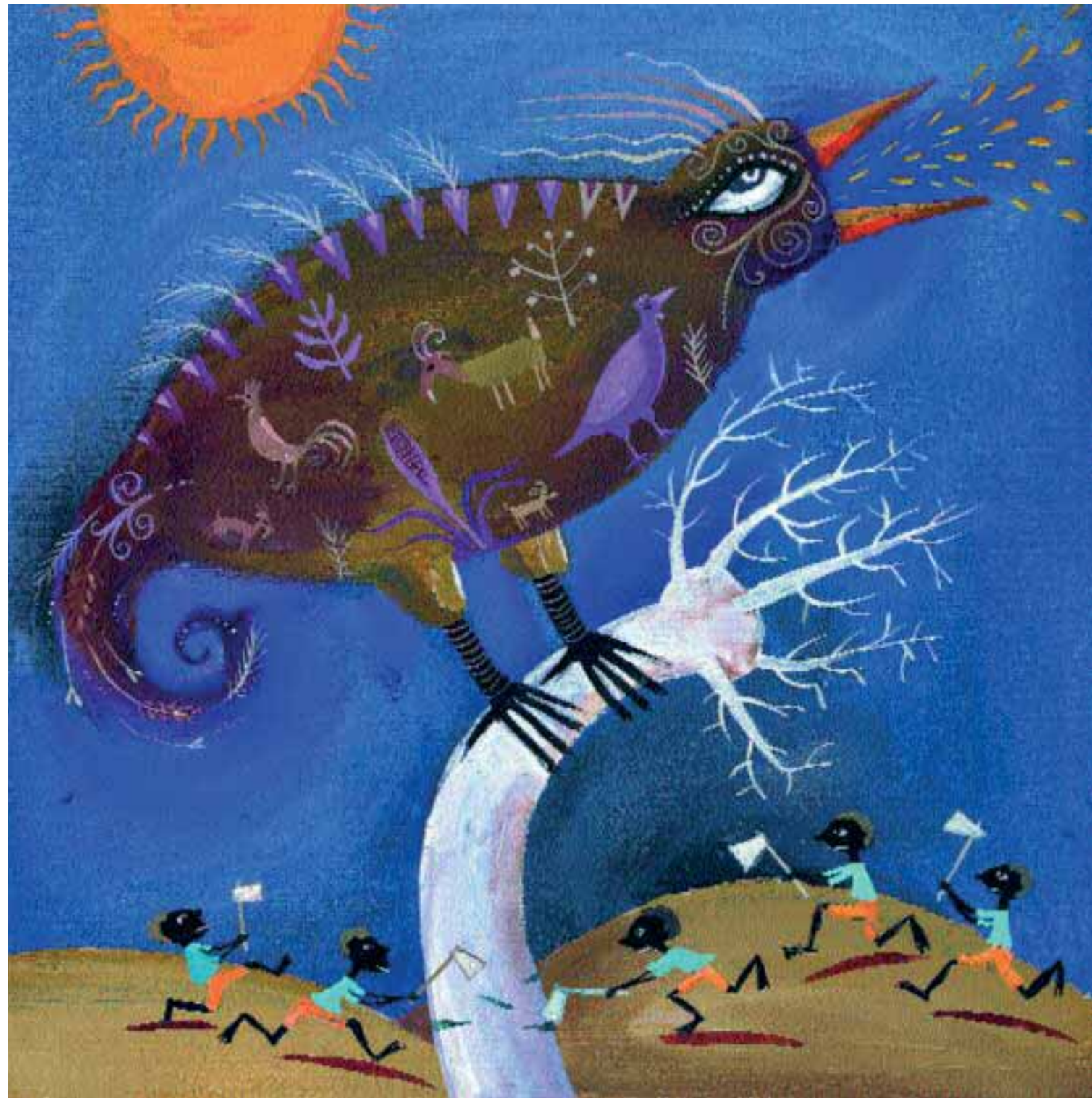
Als aanvulling op die oude rijkdom bevat de verzameling ook enkele nieuwe verhalen uit verschillende streken van Zuid-Afrika en de rest van het werelddeel.

Ik zou graag willen dat de stem van de verhalenverteller altijd in Afrika te horen zal zijn, dat alle kinderen in Afrika de betovering van boeken mogen ervaren en dat ze nooit het vermogen zullen verliezen hun aardse woning te verruimen door de magie van verhalen.

In een klein dorpje dat tussen lage heuvels genesteld lag, verscheen op een dag een vreemde vogel. Vanaf dat moment was niets meer veilig. Alles wat de dorpsbewoners op de akkers plantten, was de volgende dag verdwenen. Elke ochtend waren er minder schapen en geiten en kippen. Zelfs overdag, als de mensen op het land aan het werk waren, kwam de reusachtige vogel hun voorraadhutten en graanschuren openbreken en stal hij het voedsel dat ze voor de winter hadden verzameld.

De dorpsbewoners wisten zich geen raad. Iedereen leed eronder – overal klonk gejammer en tandengeknars. Niemand, zelfs niet de dapperste held van het dorp, kon de vogel te pakken krijgen. Hij was hun gewoon te vlug af. Ze zagen hem bijna nooit, ze hoorden alleen maar het ruisen van zijn grote vleugels als hij neerstreek in de kruin van de oude geelhoutboom, onder de dichte bladeren.

De hoofdman van het dorp trok zich de haren uit het hoofd van ergernis. Nadat op een dag zijn eigen veestapel

en wintervoorraden door de vogel waren geplunderd, beval hij de mannen hun bijlen en kapmessen te slijpen en met z'n allen tegen de vogel op te treden. 'Hak de boom om, dat is de oplossing,' zei hij.

Met glimmende, vlijmscherp geslepen bijlen en kapmessen naderden de mannen de grote boom. De eerste slagen kwamen hard aan en beten diep in het hout van de stam. De boom huiverde en vanuit het dichte, ondoordringbare gebladerte kwam de vreemde, geheimzinnige vogel tevoorschijn. Een honingzoet lied kwam uit zijn keel. Het raakte de mannen in hun hart en vertelde van fantastische dingen van lang geleden die nooit meer terug zouden keren. Zo betoverend was het geluid dat de kapmessen en bijlen de mannen een voor een uit de handen vielen. Ze lieten zich op hun knieën vallen en staarden vol hunkering en verlangen omhoog naar de vogel die in al zijn schitterende kleurenpracht voor hen zong.

De handen van de mannen werden krachteloos. Hun harten werden week. Nee, dachten ze, zo'n mooie vogel kon nooit zoveel schade en verwoesting hebben aangericht! En toen de zon rood onderging in het westen schuifelden ze als slaapwandelaars naar de hoofdman terug en zeiden tegen hem dat ze de vogel echt op geen enkele manier kwaad konden doen.

De hoofdman was erg boos. 'Dan moeten de jonge mannen van de stam me maar helpen,' zei hij. 'De jongeren zullen de macht van de vogel breken.'

De volgende ochtend paktten de jonge mannen hun glimmende bijlen en kapmessen en vertrokken naar de boom. De eerste slagen kwamen hard aan en beten diep in het

hout van de stam. En net als de vorige dag ging het groene bladerdak van de boom open en verscheen de vreemde vogel in zijn bontgekleurde verenkleed. Weer echode er een prachtige melodie over de heuvels. Als betoverd luisterden de jonge mannen naar het lied, dat hun vertelde over liefde en moed en over de heldendaden die ze ooit zouden verrichten. Die vogel kon niet slecht zijn, dachten ze. Die vogel kon niet boosaardig zijn. De armen van de jonge mannen werden krachteloos, de bijlen en kapmessen vielen uit hun handen en ze knielden neer zoals eerder de oudere mannen hadden gedaan, in vervoering luisterend naar het lied van de vogel.

Toen de avond viel strompelden ze verbijsterd naar de hoofdman terug. In hun oren klonk nog het betoverende lied van de geheimzinnige vogel. 'Het is onmogelijk,' zei de leider van de groep. 'Niemand kan de magische kracht van die vogel weerstaan.'

De hoofdman was woedend. 'Dan blijven alleen de kinderen nog over,' zei hij. 'Kinderen horen wat echt is en hun ogen zijn helder. Ik zal zelf de kinderen tegen de vogel aanvoeren.'

De volgende ochtend ging de hoofdman met de kinderen van de stam naar de boom waarin de vreemde vogel huisde. Zodra de kinderen de boom het scherp van de bijl lieten voelen, ging het bladerdak open en verscheen de vogel net als de vorige keren – verblindend mooi. Maar de kinderen keken niet op. Hun ogen bleven op de bijlen en kapmessen in hun handen gericht. En ze hakten, hakten, hakten op het ritme van hun eigen muziek.

De vogel begon te zingen. De hoofdman hoorde wel dat

De kat die binnenkwam

Er bestaan heel wat verhalen waarin wordt uitgelegd hoe honden tam zijn geworden, maar dit Shona-verhaal uit Zimbabwe, oorspronkelijk in de Karanga-taal verteld aan musicoloog en folklorist Hugh Tracey, vertelt hoe katten geliefde bewoners van mensenhuzen zijn geworden. De illustratie is van Jean Fullalove.

zijn lied mooier was dan wat ook, en hij voelde zijn handen krachteloos worden. Maar de oren van de kinderen konden alleen het doffe, regelmatige geluid van hun bijlen en kapmessen horen. En hoe betoverend de vogel ook zong, de kinderen bleven hakken, hakken, hakken.

Na een poos kraakte de stam en spleet doormidden. De boom stortte neer en de vreemde, geheimzinnige vogel viel mee. De hoofdman vond hem dood op de grond, verpletterd door het gewicht van de takken.

Van alle kanten kwamen de mensen aanrennen. De geharde oudere mannen en de sterke jonge mannen konden nauwelijks geloven wat de kinderen met hun dunne armpjes hadden bereikt!

Voor die avond kondigde de hoofdman een groot feestmaal aan om de kinderen te belonen voor wat ze hadden gedaan. 'Jullie zijn de enigen die horen wat echt is en die heldere ogen hebben,' zei hij. 'Jullie zijn de ogen en oren van onze stam.'

Er was eens een kat, een wilde kat, die helemaal in haar eentje in de wildernis woonde. Na een poos kreeg ze er genoeg van alleen te zijn en nam ze een man, een andere wilde kat die in haar ogen het geweldigste schepsel van de hele jungle was.

Maar toen ze op een dag samen over het pad door het hoge gras wandelden – *zwijsj* – daar sprong Luipaard uit het gras tevoorschijn, en Kats man werd omvergeworpen in het stof, een warboel van vacht en klauwen.

'O-oh!' zei Kat. 'Ik zie dat mijn man onder het stof zit en helemaal niet het geweldigste schepsel van de hele jungle is. Dat is Luipaard.' En daarom ging Kat bij Luipaard wonen. Ze leefden heel gelukkig samen tot op een dag, toen ze in de wildernis op jacht waren, opeens – *woesj* – Leeuw uit de schaduwen sprong, boven op Luipaards rug, en hem opat met huid en haar.

'O-o-oh!' zei Kat. 'Ik zie dat Luipaard niet het geweldigste schepsel van de hele jungle is. Dat is Leeuw.'

